

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1. Fylke: Buskerud
 Tilleggsspørsmål nr. Herad: Uvdal
 Emne: Ard og Plog Bygdelag: Kyrkjebygda
 Oppskr. av: Anna Samuelson Gard: Grøtjorden
 (adresse): Skogheim Uvdal G.nr. 61 Br.nr. 5.

- A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Deilvis eigen røynsle
 B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
 Gardbrukar Halvor Aasen Uvdal ca. 55 aar.

SVAR

og plog
 1. Baade Ard (uttales Almed tyll) er brukt i bygda.

2.

a) Ard vert ikkje bruka no. b) sovidt nokon kjenne til no vart den ikkje bruka til aa arde upp aakeren før saaninga.
 c) Kornet vart mylle ned med grev ell~~er~~ myllerive. Ell med harv, der dei hadde hest.

3.

a) Arden vart bruka til aa ale upp renda til aa setje poteter i. Den vart før bruka istellafor hyppeplog som dei den gong ikkje hadde, men berre til aa ale up rendan med Hyppinga bruka dei grev til.

b) Det dei kalla ard her var eit tverrtre spikra paa eit skaft, og i tverrtree var det spikra tri tjukke pinna som ala upp renda til tri potetføri av gangen.

Ein hyppeplog er av staal og blir bruka baade til aa ale up renda med og til aa hyppe med.

4.

Slike arder som paa fig. 1-2-3- har ikkje vore kjendt her iallefall ikkje i manns minne. Den arden eg memde i 3 b) vart dregen nedover, der det var bratte aakrar og alltid med haandkraft.

5.

Sp. 5 fell burt.

Ein Ard kalle dei berre ein al . Ein plog har skøkla, ristil og veltefjøl ,noko sers andre navn vert ikke ~~nemd~~.

7.

Sp. 7 fell burt. likeins sp8.

9.

Ard vert ikkje bruka til navn paa ymse harvtyper.

Sp. 10 fell burt.

11.

Nokon ardtypeper som 5 og 7 har me ikkje, men fig. 5 syns ~~eg~~ ~~eg~~ no ber til aa likne mykje paa den treplogen eg sende tekning av , den ser mest ut til aa ha baade ristil o. veltefjøl som treplogen eg har tekna, men slikt vart kalla plog, heniallefall . Den har veltefjøl - ikkje ~~st~~ stillbar og ristillen er av tre.

12.

Den treplogen eg skriv om er heimelaga, men so gamal at ingen veit kvem har laga den.

13.

Naafortia bruke dei bare moderne fabrikksmidde plogar blandt andre dei fraa Kvernland fabrikker ved Stavanger b) Ein kan koma ganske ner sannheita naar ein seier at det er ca. 50- aar sea dei største gardbrukaran begyndte med meir moderne ploga. Før var det berre ploga dei kona ~~plø~~ pløije ein væg mæ. c). sløke ploga vart smia av smear i bygde. Mest kjend her i Uvdal er "Brandsgardplogan" dei vart laga av gamle Ola Brandsgaard og sønerne hans. Dei var fraa Uvdal, So var det ein mann i Nore ,paa Raaen Han heite Paal Raaen, han smidde plogen paa dagen, dei ~~plog~~ plogan vart kaalla "Raaplogan". So var det ein Steinson fraa Skurdalen som var gift her i Uvdal, han laga og ploga, dei vart kalla for "Steinssonploga", So var det ein smed Dokka i Veggli som laga ploga dei siste aara

før vendepløgen kom i bruk, dei vart kalla "Dokkaploga"
Men nå dei gamle pløgen kosta det veit eg ikkje sikkert
ingen hukse det no, men aaver 10- kroner var det vist
ikkje, det var maange peng dentid det.

a) 14.

Dessa heimesmiddpløgen likna mykje paa fig. 11 naar det
gjeld ristil og veltefjøl, men aaverstelle-haandtake-
likna mest fig. 5 -

b) Som nemd ovanfor fek pløgen her navn etter den
som hadde arbeid dei.c). Veltefjøla var alltid vrid -
hol- ikkje flat enten det var treplog ell smidd plog .
Paa dei heimesmidde var veltefjøla alltid av jern.Likeis
ristillen ^{og pløgespade} (ila, aurskida ,læsten er tri ukjende navn).

15.

Naar dei pløigde her, var det alltid to kara med ,
plogkare ^{han} og som "grov etter pløgen" han hadde med seg
spade eller helst grev. Den vart ikkje bruka til aa
renske veltefjøla med(her har ~~ne~~ ikkje leirjord som
heng seg fast, berre svartmoll ell raumoll-der det er
magert.Men ~~plogkaren~~ han som grov etter pløgen, hadde til
arbei aa grava omkring steina i aakeren , der pløgen
ikkje kunne koma burtonde ,samt aa løsne i enden paa ~~føra~~
og ta up steina som var ivægen for pløgen,me ha veldig
med stein i jorda heruppe , det sjyt lett steina upp
med tælen sjøl om dei i seinare aar har brøte jorda bra,
men til for faa aar sea , aaja tedeils endaa ligg det
store uskøtne steina att i aakran .Spaden var ein almi
deleg jord ell' brøtningsspade.

16.

Ein velta pløgen til den modsatte sida som veltefjøla
er naa ein kjøirde atende.

17. Det var slaat ein kloss paa

aasenfor aa løfte pløgen fra jorda naae ein kjørte atede.

Noko navn paa den klossen kjenne me ikkje til.

18.

a) Paa alle gardar hadde dei baade høgre og venstreplog

b) Arrsaken var at molla ikke skulde bli dregen berre til den eine kanten av aakeren. Ein ann aarsak var den, at det vanleg før var vorte si stor røis paa den eine sida av aakeren etter steinrenskinga, so dei maatte bruke den plogen dei best hadde rom aa koma til med. No er det slutt paa dei røisan i aakerkantan-der det er nybrøt, steinen vert kjøird til ein uvandare plass, der dei ikkje kan bryte korso.

19.

Noko maal paa plogjupda hadde dei ikkje, det var mest steinan i aakeren som bestemde det. Nokon regulering paa jupgaangen var ikkje paa dei heimesmidde plogan. Stilbar slepsko ell' jul var ikkje.

20.

Ristil var alltid paa plogan, sjøl paa dei gamle treplogan. Baade plog og alnar tykk l -og er hanhjøn.

21.

Nokon plog med berre ristil festa til plogsjelettet som fig. 10- har aldrig vore her.

22.

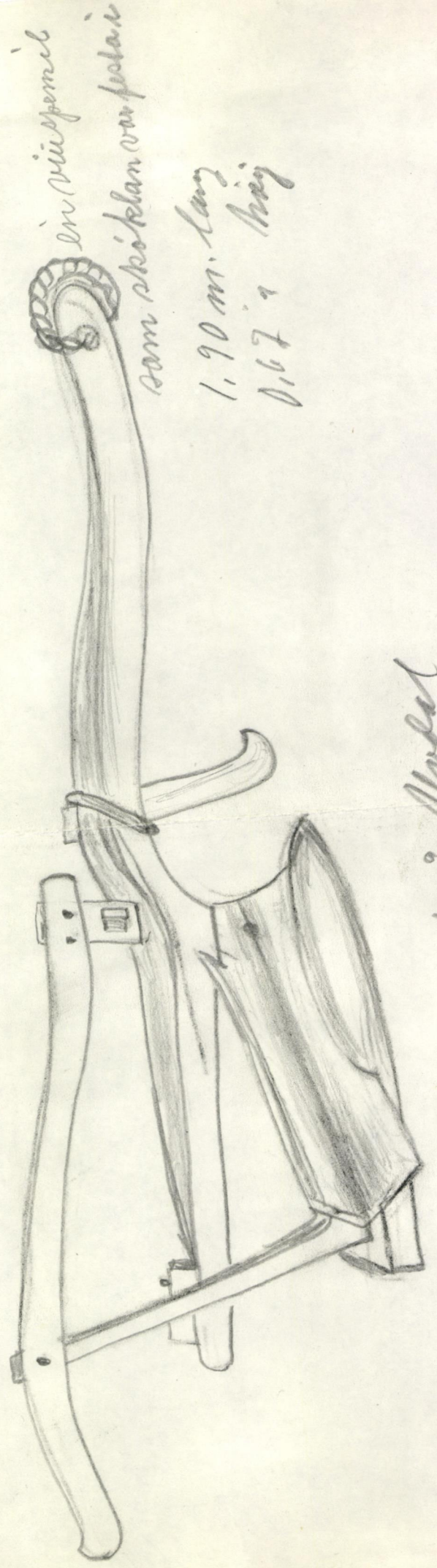
Nokon sers slede til aa kjøre plogen paa bruka dei ikkje før, dei var so lette dei gamle pløgan, no bruke dei ein almindeleg møkaslede aa frakte plog og harv paa til aakeren.

23.

Falkensteinplog er ukjendt her, men dei fyrste vende-plogan som kom til Uvdal var arbeid i Hol Hallingdal av ein Strand-og heite daa "Strandeploga". Dei har vore mest bruka dei seinare aar og no er som sagt ploga fraa Kvernland fabrikk og nokon fraa Oslo dei mest bruka.

3509

De Ma er ein treplog som framleis er på garden Fallås i
 Nodal, den har vore på ein gård i nærheita som heide Gdeygarden, den er
 heilt av tre (jern). Den er sikkert fleire hundre år gammal, for i
 minns minne har det ikkje vore bruka av ei jernplova smie her i bygge
 dei to siste generasjon - fabrikkplova.
 Det er berre maglan som er av
 jern.

Treplog frå Nodal

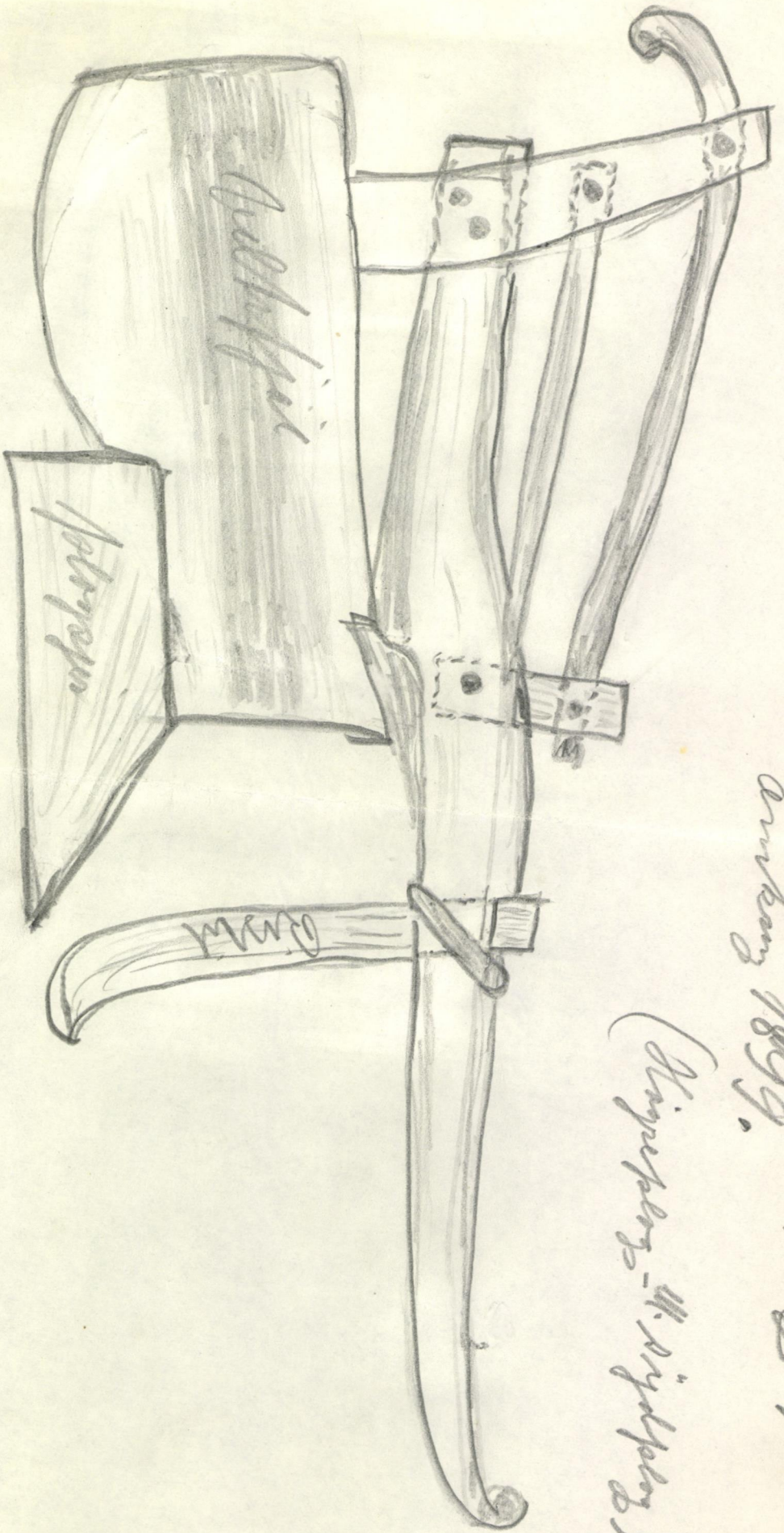
(Lydpløz og brygpløz)

Tejma 5/9-1949

av Anne Samuelsen

Toim "Brombyvæpning" fra
Arendal 1899.

(Ningsvæpning - M. Ningsvæpning)

Denne er tegnet af
M. Ningsvæpning, Aldhøp og
Ningsvæpning